

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI

SECȚIA ȘTIINȚE UMANISTICE ȘI ARTE

**Raport de activitate științifică și inovațională
pentru anul 2016**

Raportor: coordonator,
dr. habil., prof. univ. Victor ȚVIRCUN

Secția Științe Umanistice și Arte a AȘM

Membri instituționali

Institutul de Filologie
Institutul de Istorie
Institutul Patrimoniului Cultural
Biblioteca științifică Centrală
„A. Lupan” (Institut)

Membri de profil

Universitatea de Stat din Moldova
Universitatea de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău
Universitatea de Stat „Alec Russo” din
Bălți
Academia de Muzică, Teatru și Arte
Plastice
Universitatea Academiei de Științe a
Moldovei
Muzeul Național de Istorie a Moldovei
Muzeul Național de Etnografie și Istorie
Naturală

Direcții prioritare de cercetare

Programul 16. Cercetările științifice fundamentale. Subprogramul V. Cercetări științifice fundamentale în direcția strategică „Patrimoniul național și dezvoltarea societății” (1606)

- valorificarea moștenirii istorice, culturale și spirituale naționale;
- definirea impactului implementării valorilor culturale și istorice asupra mentalității societății moldovenești;
- reconsiderarea și valorificarea patrimoniului lingvistic și literar românesc din Republica Moldova în context general european.

Programul Cercetările științifice aplicate. Subprogramul V. Cercetări științifice aplicate în direcția strategică „Patrimoniul național și dezvoltarea societății” (0807)

- identificarea situației sociolingvistice actuale și a funcționării limbilor pe teritoriul Republicii Moldova;
- determinarea tendințelor de evoluție a conștiinței sociale, identificarea, documentarea și interpretarea științifică a colecțiilor muzeale;
- reevaluarea și reconsiderarea științifică a culturii materiale, spirituale și a istoriei naționale în context regional și european.

OBIECTIVE

4

- Intensificarea și eficientizarea eforturilor comunității științifice în vederea realizării proiectelor instituționale conform Programelor strategice de cercetare pentru anii 2015-2018 cu orientare pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a cercetării- inovării 2020”;
- Orientarea managerilor din instituțiile de cercetare ale Secției către sporirea calității, perfecționarea conținutului și a modelului de organizare a activității resursei umane (prin studii doctorale, postdoctorale, stagii de specializare, schimb de experiență și informații ș.a.), asigurarea disciplinei de muncă;
- Aprofundarea colaborării cu autoritățile publice centrale și locale, colaborarea și cooperarea științifică cu instituțiile de învățământ superior din țară și cu instituțiile de profil din străinătate prin acorduri, contracte de parteneriat, afilieri la organizații cu profil academic și/sau societăți științifice internaționale, schimb de personal academic etc.;
- Consolidarea potențialului de cercetare prin atragerea în mediul științific a tinerilor cercetători;
- Sporirea vizibilității și recunoașterii pe plan național și internațional a comunității științifice și a performanțelor înregistrate prin publicații științifice, prin mediatizarea rezultatelor în mass media și prin alte mijloace disponibile (pagini Web, site-uri academice);
- Sporirea impactului cercetărilor asupra procesului de soluționare a problemelor Republicii Moldova;
- Obținerea rezultate științifice relevante, competitive la nivel național și internațional, având drept scop creșterea vizibilității internaționale și transferul rezultatelor în societate;
- Intensificarea eforturilor de identificare a unor surse alternative de finanțare a procesului științific și a infrastructurii de cercetare. Participarea la concursurile lansate de Guvernul Republicii Moldova pentru editarea monografiilor din cadrul Ministerului Culturii, Ministerului Educației ș.a.;
- Sporirea calității materialelor publicate.

Proiecte de cercetare

Tipul proiectelor	16.06	18.06	Total comparat 2015/2016
Proiecte instituționale	15	8	23/23
Proiecte pentru tineri cercetători	5	2	8/7
Proiecte din Program de stat		3	0/3
Alte proiecte/granturi naționale			0/2
Proiecte internaționale			2/3
Proiecte bilaterale			2/2
Total în 2016	20	13	35/40

Asambléa Academiei de Științe a Moldovei. Primăvara 2017

RESURSE UMANE

CERCETĂTORI ȘTIINȚIFICI TOTAL	Titulari/inclusiv cumul: 368/36
Inclusiv	
Membri titulari ai AȘM (angajați în instituții de cercetare)	4
Membri corespondenți ai AȘM (angajați în instituții de cercetare)	3
Doctori habilitați în științe	62
Doctori în științe	174
Cercetători cu vârsta de până la 35 de ani	78
Doctoranzi masteranzi	50/1
Cercetători care și-au susținut tezele în 2016	
Doctori habilitați în științe	4
Doctori în științe	15

INDICATORII DE PRODUS ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN 2016

Numărul publicațiilor, total	1713
Inclusiv	
Monografii	24
Manuale, materiale didactice, ghiduri	40
Articole în reviste recenzate naționale, total	234
Articole în reviste recenzate naționale categoria A	3
Articole în reviste recenzate naționale categoria B	177
Articole în reviste recenzate naționale categoria C	54
Articole în alte reviste naționale / culegeri	630
Articole în reviste cu factor de impact	14
Articole în alte reviste și culegeri internaționale	249
Număr de publicații per cercetător:	4,65 (2016)/ 4,51 (2015)

INDICATORII DE REZULTAT ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN DOMENIUL ISTORIEI ȘI FILOSOFIEI

Au fost lansate în circuitul științific noi cunoștințe și noi abordări științifice în context național și european ale istoriei Moldovei din secolele XIV– începutul secolului al XXI-lea;

Au fost prezentate noi concluzii și contribuții documentare concrete referitoare la situația populației rurale și urbane în condițiile războiului ruso-turc din anii 1806-1812;

A fost stabilită cu mai multă claritate situația Țării Moldovei în secolele XVI-XVII, ca obiect și subiect al relațiilor internaționale, în contextul multiplelor ciocniri de interese dintre marile puteri vecine (Imperiul Otoman, cel Habsburgic și Polonia);

Au fost reflectate căutările întreprinse de către domnii moldoveni în vederea găsirii soluțiilor de înlăturare a dominației străine;

A fost efectuată radiografia evoluției satului moldovenesc din secolul al XIV–lea începutul secolului al XIX-lea, în toată complexitatea vieții rurale de atunci;

În urma întocmirii catalogului de carte veche românească (1508-1830), au fost stabilite căile și ariile de pătrundere și depozitare, de circulație și utilizare a cărților în mediul mănăstiresc și cel laic, urban și rural.

INDICATORII DE REZULTAT ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN DOMENIUL ISTORIEI ȘI FILOSOFIEI

9

Au fost descoperite și lansate în circuitul științific național și internațional documentele testamentare ale prințesei Maria Cantemir care elucidează relațiile dintre urmașii lui D. Cantemir cu emigranții din țările române din prima jumătate a secolului al XVIII-lea;

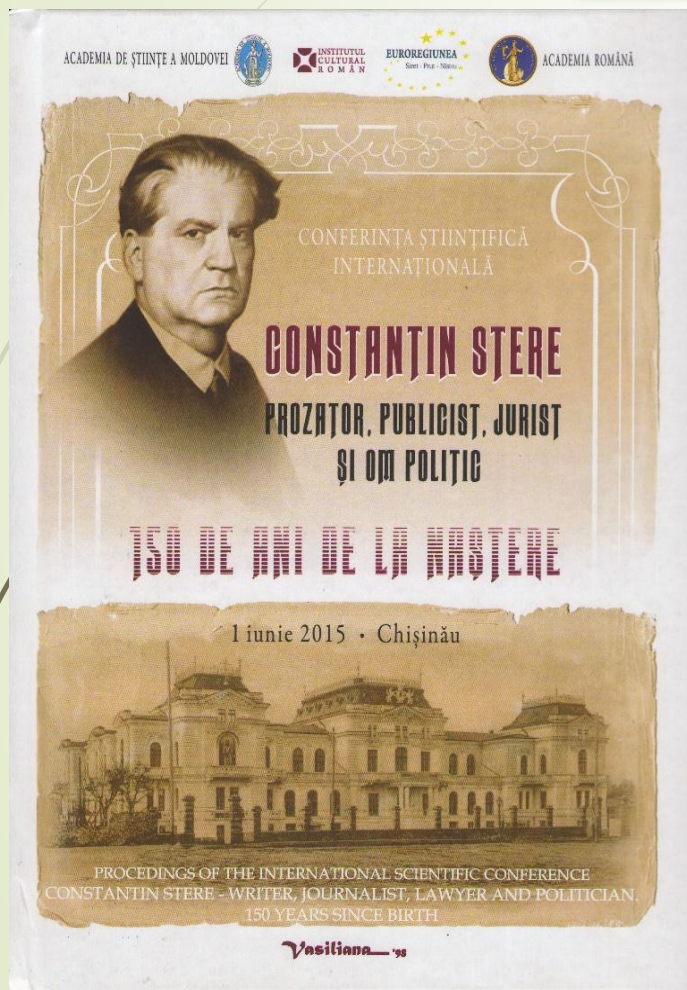
Noile cercetări asupra evoluțiilor social-economice, demografice, educaționale, culturale, politice din Basarabia în perioada dominației Imperiul Rus (1812-1918) au relevat activitatea unor personalități basarabene necunoscute, a fost remarcată activitatea unor instituții școlare, apariția presei în limba română, au fost evidențiate activitățile comerciale din Basarabia secolului al XIX-lea;

Au fost reactivate sursele documentare cu privire la istoricul bibliotecilor lui Constantin Tufescu, Dimitrie Govdelas și Paul Gore, a fost reconstituită imaginea adecvată a patrimoniului de carte, deținut în bibliotecile Comisiei Guberniale Științifice a Arhivelor (1898) și a Societății istorico-arheologice Bisericești din Chișinău (1904);

În cadrul cercetării evoluției habitatului din microzona Saharna în mileniul I a. Chr. au fost puse în evidență noi structuri de habitat și de vestigii arheologice. A fost conturată evoluția stabilimentelor ce au funcționat pe parcursul sec. XII-II a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu;

S-a realizat un studiu complex de cercetare istorică a memoriei colective a perioadei de instaurare și constituire a regimului totalitar-comunist, represaliilor politice, foametei provocate de autoritățile sovietice, colectivizării forțate, deportări staliniste în perioada anilor 1940-1941, 1944-1953 în RSS Moldovenească.

Constantin Stere – prozator, publicist, jurist și om politic - 150 de ani de la naștere. Materialele conferinței științifice internaționale (2015. Chișinău). Coord.: mem. cor al AȘM Ion GUCEAC, prof. univ. dr. Gheorghe CLIVETI, conf. dr. hab. Gheorghe COJOCARU, Iași, Editura Vasiliana'98. 2016. 565 p.

Asamblarea Academiei de Științe a Moldovei. Primăvara 2017

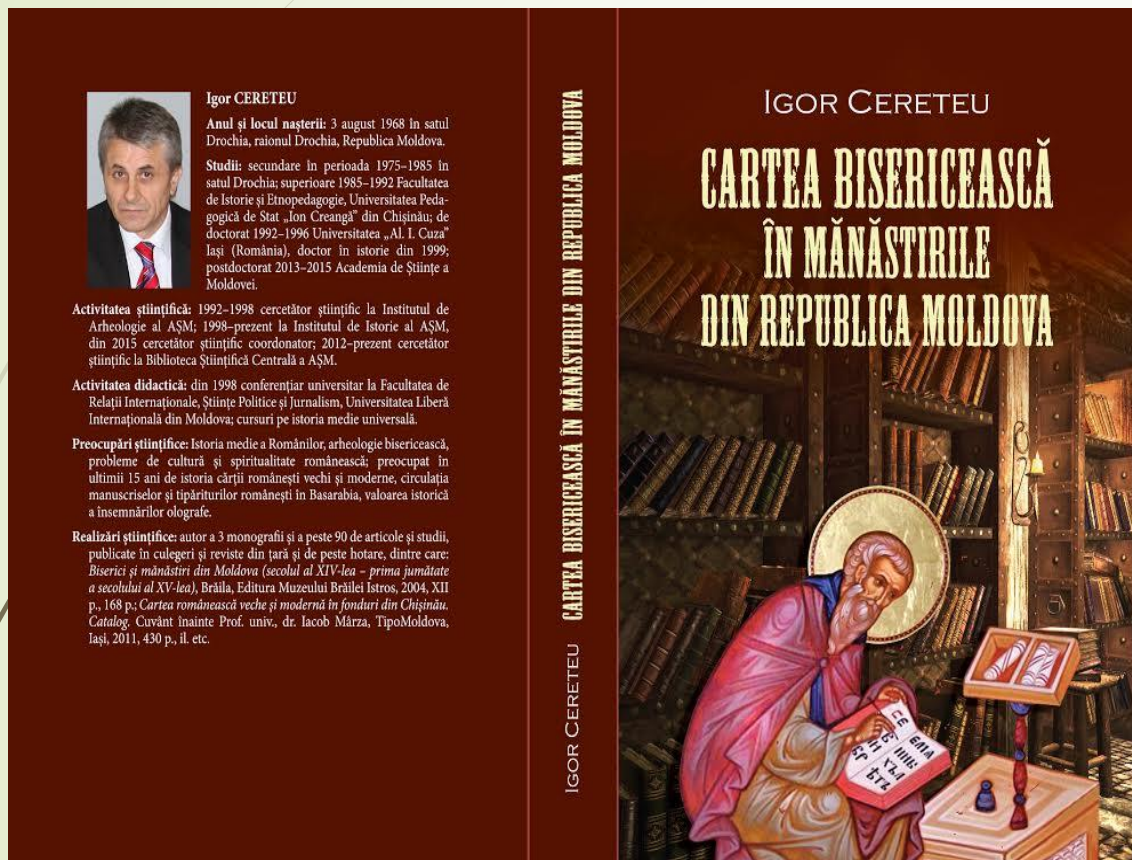
Rezultatele cercetărilor prezentate în circa 40 de studii, înserate în volum, aduc în circuitul științific național și internațional imaginea cvasiexhaustivă a etapelor vieții și activității științifico-didactice, literare și politice a lui Constantin STERE - prozator, publicist, jurist, profesor universitar și om politic.

Institutul de Istorie

Igor CERETEU, *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova. Catalog*, Chișinău, 2016, 502 p.

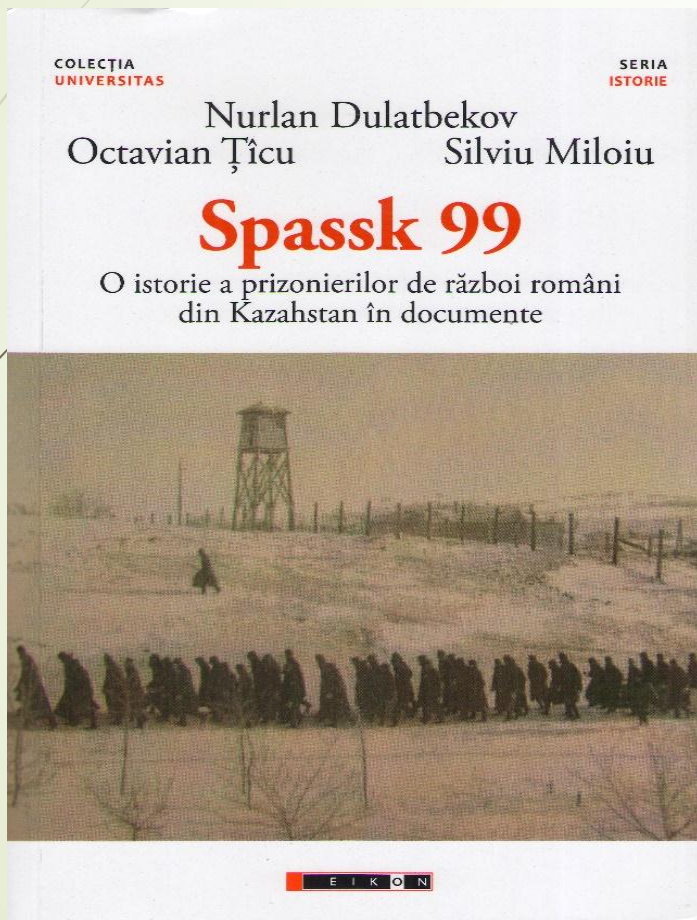
11

Prin întocmirea catalogului de carte veche românească (1508-1830) au fost stabilite căile și ariile de pătrundere și depozitare, de circulație și utilizare în mediul mănăstiresc și al populației urbane și rurale; a fost reconstituit modelul bibliotecii mănăstirești dominant în epocă în paralel cu alte centre de depozitare de carte laică.

Institutul de Istorie

DULATBEKOV N., ȚÎCU O., MILOIU S., *Spassk 99: o istorie a prizonierilor de război români în documente*, București: Eikon, 2016, 601 p.

Lucrare demonstrează o perspectivă multilaterală a problematicii prizonierilor de război români în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, fiind rezultatul colaborării între instituțiile de cercetare din trei state (Institutul de Istorie al AȘM, Universitatea „Bolashak” din Karaganda (Kazahstan) și Universitatea „Valahia” din Târgoviște (România).

Institutul de Istorie

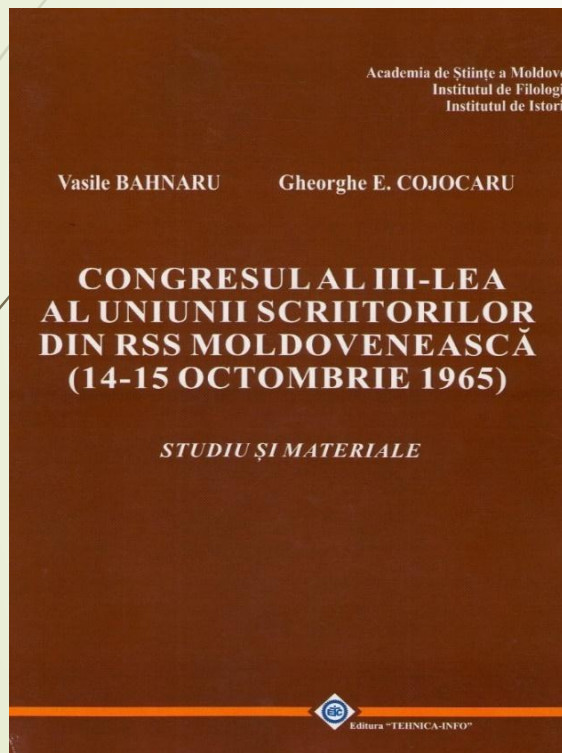
Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în perioada războiului ruso-turc din 1806-1812, Vol. I, (1806 noiembrie – 1808 iunie). Ediția II-a revăzută și completată. Coord. Demir Dragnev, Larisa Svetlicnâi, editori: Teodor Candu, Tudor Ciobanu, Valentin Constantinov, Bacău, 2016, 438 p.

Volumul lansează în circuitul științific noi contribuții privind istoria Moldovei în condițiile războiului ruso-turc din anii 1806-1812.

Institutul de Istorie

Vasile BAHNARU, Gheorghe E. COJOCARU, *Congresul al III-lea al Uniunii Scriitorilor din RSS Moldovenească (14-15 octombrie 1965). Studiu și materiale*, Editura „Tehnica-Info”, Chișinău, 2016, 375 p.

Volumul relevă impactul scriitorilor în istorie. Scriitorii au avut meritul de a fi pus, încă din 1965, problema revenirii la grafia latină ca o soluție salvatoare a limbii și identității naționale.

Institutul de Istorie; Institutul de Filologie

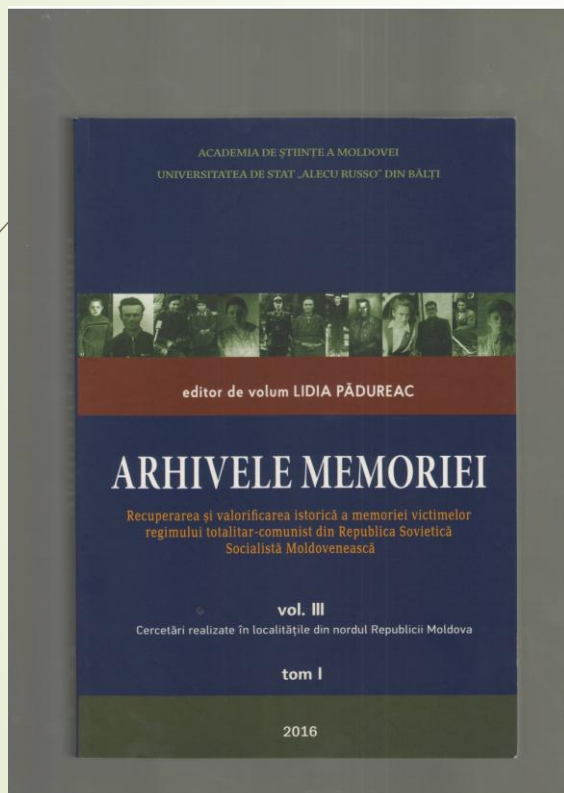
COJOCARU, L. (editor). *Arhivele memoriei: recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Memorii. Documente. Studii de caz. Cercetări realizate în localitățile din centrul Republicii Moldova. Vol. I, tom 1. Chișinău: Balacron, 2016. 336 p.*

Cercetarea regimului totalitar sovietic a adus în centrul atenției, după 1989, documente nevalorificate anterior de istoriografia oficială. Volumul prezintă un studiu al memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din primii ani de instaurare a puterii sovietice în Basarabia (1940-41, 1944-1949, 1951). Memoriile basarabenilor despre Gulag vin să completeze mărturiile păstrate în dosarele vremii, contribuind la elucidarea atrocităților comunismului; în același timp, efortul naratorilor de a mărturisi ororile sistemului prezintă, astăzi, și un omagiu adus semenilor pieriți sub regim. Conținutul memoriilor publicate include detalii și informații mai puțin elucidate în literatura de specialitate iar, pe alocuri, încă își revendică funcția de *contra-memorie* în raport cu discursul oficial.

Universitatea de Stat din Moldova

Arhivele memoriei: recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Memorii. Documente. Studii de caz. Cercetări realizate în localitățile din nordul Republicii Moldova, Editor: Lidia PĂDUREAC, Vol. III, tom 1. Ch: Balacron, 2016, 337 p.

Volumul prezintă o colecție de documente de istorie orală a memoriei victimelor deportărilor staliniste în RSS Moldovenească (1940-41, 1944-1949, 1951) în localitățile din nordul Republicii Moldova coroborate cu documente de arhivă. Fiecare studiu de caz este însoțit de o notă introductivă, fotografii și documente din arhivă.

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Gumenâi Ion. Comunitățile Romano-catolice, protestante și lipovenești din Basarabia în secolul al XIX-lea. Ch.:Lexon Prim, 2016, 350 p.

Tematic, lucrarea este orientată spre cercetarea, evoluției comunităților romano-catolice, protestante, și lipovenești din Basarabia. Totodată problematica ce ține de evoluția minorităților religioase din Basarabia fiind foarte vastă, cercetarea se axează pe două probleme fundamentale, din care de fapt derivă toate celelalte realități și anume: evoluția demografică a minorităților religioase pe segmentul cronologic cercetat, și pe analiza politicilor și atitudinilor administrației locale și centrale a Imperiului Rus față de comunitățile confesionale din Basarabia, efectuând în același timp și un studiu comparativ cu situația din restul imperiului, fiind în acest sens un produs istoriografic ce abordează pentru prima oară acest subiect.

Universitatea de Stat din Moldova

INDICATORII DE REZULTAT ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN DOMENIUL FILOLOGIEI

18

A fost efectuată revizia variantei electronice a dicționarului e-DEGE și s-a completat registrul dicționarului cu unități de intrare;

A fost realizată sistematizarea analitică a conceptelor de pragmatică prin organizarea lor în jurul unor nuclee tematice: obiectul de cercetare; problematica și obiectivele pragmaticii; principiile constitutive ale pragmaticii; metodologia cercetării pragmatice etc.;

Au fost stabilite cauzele extralingvistice și intralingvistice care motivează apariția unităților polilexicale stabile în limba română. Au fost alcătuite articolele la literele A-E a *Micului dicționar etimologic al limbii române*;

A fost înaintată și fundamentată ideea literaturii șaizeciste în spațiul literaturii din RSSM ca paradigmă literară antitotalitară, cu o est-etică specifică, cu urmări decisive pentru evoluția literaturii române din partea stângă a Prutului;

A fost definită teoria dialogică a textului literar ca sistem teoretic cu o structură integrală de concepte fundamentale. A fost aplicat un principiu nou de sistematizare a terminologiei literare în ansambluri triadice de termeni/ noțiuni generale/ concepte individuale, un model original de structură literară constituită din microstructuri pluristratificate;

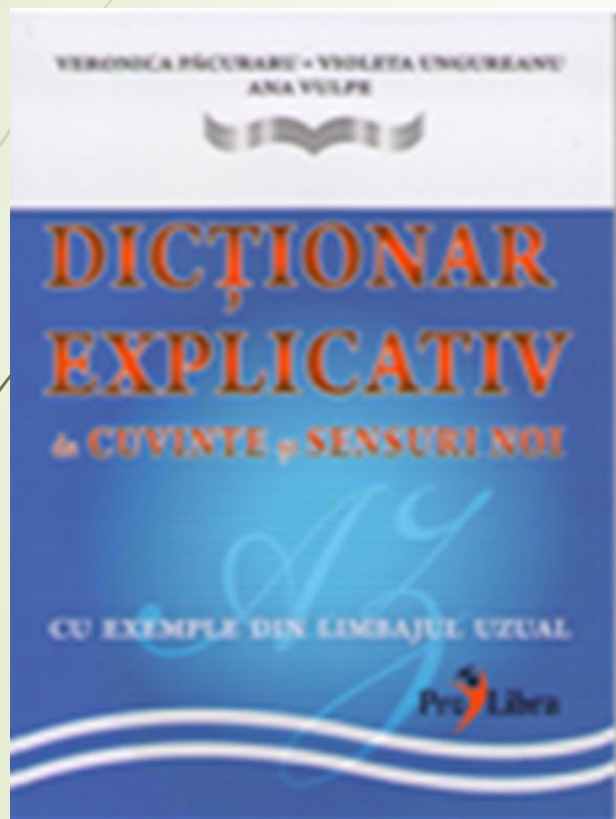
A fost stocat inventarul de termeni pentru dicționarul englez-român/român-englez din diverse domenii: economie, comerț, tehnică, informatică, educație, construcții, drept, medicină, mediu etc.;

A fost pregătit pentru editare *Dicționarul de concepte operaționale și instrumente de analiză a textului literar*, care anunță inovarea epistemologică și metodologică a cercetării literare în Republica Moldova în contextul integrării în știința europeană și mondială;

A fost stabilit mecanismul de analiză structurală a reprezentărilor sociale; de creare și influențare a reprezentărilor prin discursul istoriei și criticii literare, prin politicile editoriale, prin selecția și calitatea traducerilor etc.;

S-a constatat că în Basarabia spre sfârșitul secolului XIX, în afară de cărțile liturgice, se tipăreau și lucrări cu caracter juridic religios, destinate organizării vieții bisericești ș.a.

Vera PĂCURARU, Violeta UNGUREANU, Ana VULPE. *Dicționar explicativ de cuvinte și sensuri noi. Cu exemple din limbajul uzual.* Chișinău: Pro Libra, 2016, 360 p.

Dicționarul conține inovații recente din vocabularul românesc, în marea lor majoritate cuvinte și sensuri noi atestate în perioada 2000-2015, determinate de evoluția tehnologică și de schimbările sociale, economice și politice din ultimele decenii, întâlnite frecvent în uzul curent, în special, în publicațiile periodice tipărite și electronice. Or, toate aceste sfere sociale, având un impact deosebit asupra vorbitorilor, furnizează numeroase elemente-termeni, cuvinte și expresii uzuale. Dicționarul este elaborat în spiritul tradițiilor lexicografice academice.

Institutul de Filologie

Tamara PAHOMI, Valeriu SCLIFOS, Lidia VRABIE, Ana VULPE.
Dicționar de cuvinte, locuțiuni și expresii frazeologice echivalente. Chișinău: Pro Libra, 2016, 256 p.

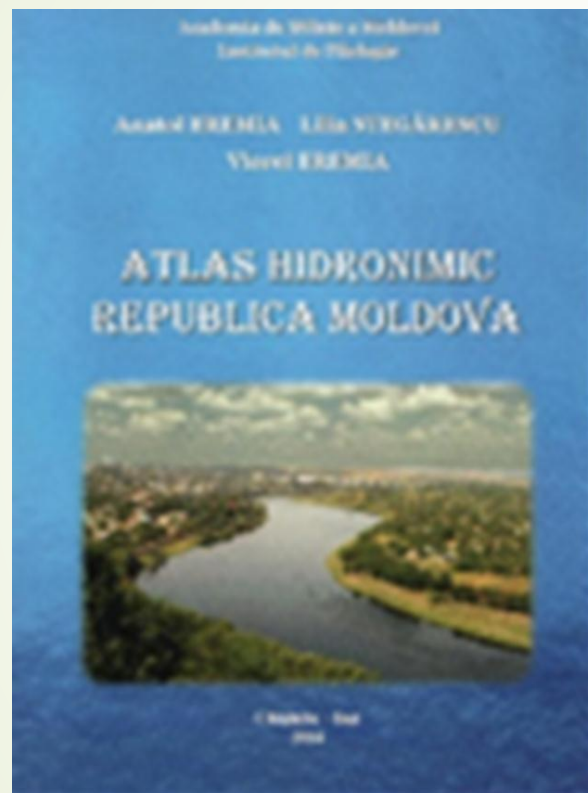
Dicționarul este o lucrare absolut originală, întâi și întâi, prin modul de prezentare internă a corpusului: stratificarea ideografică a cuvintelor, locuțiunilor și expresiilor frazeologice. De aceea dicționarul nu are un caracter complet, ci unul strict selectiv. El este adresat profesorilor, studenților, elevilor, jurnaliștilor, dar și oricărui vorbitor de limba română, dornic să cunoască în profunzime tezaurul și expresivitatea limbii române.

Institutul de Filologie

Anatol EREMIA, Lilia STEGĂRESCU.

Atlas hidronimic. Republica Moldova. Chișinău: Tehnica-Info, 2016, 185 p.

Lucrarea are drept scop cercetarea lingvistică a denumirilor de obiecte hidrografice din spațiul pruto-nistean (fluvii, râuri, râulețe, pâraie, gârle, lacuri, iezere etc.). În acest scop au fost implementate metodele de investigație și utilizate informațiile din domeniile științifice adiacente: istorie, sociologie, etnologie, geografie etc. S-a stabilit vechimea documentară, etimologia, structura derivativă și ariile de răspândire și funcționare a hidronimelor. Lucrarea pune la dispoziția specialiștilor materiale și informațiile de utilizare aplicativ-practică în diferitele domenii și sfere de activitate umană.

Institutul de Filologie

Studii de teorie și metodologie literară. Chișinău: Elan Poligraf, 2016, 256 p.
Coord. Ion PLĂMĂDEALĂ

Volumul include 16 studii axate pe o largă diversitate de subiecte și chestiuni actuale de teorie și metodologie literară investigate din mai multe perspective: dialogică, hermeneutică, naratologică, deconstrucționistă, textualistă, mitocritică și traductologică. Urmărind obiectivul inovării epistemologice și metodologice a cercetării literare din R. Moldova prin integrarea în știința europeană și mondială, autorii au depus un efort semnificativ în direcția delimitărilor și precizărilor unei serii de concepții, principii, metode, termeni și concepte-cheie în domeniul studiilor literare contemporane: lingvistică-metalingvistică; semnificație-sens-valoare; cuvânt străin și subiect al vorbirii; povestire/istorie/narațiune; sens vs. scriere; deconstrucție; carnavalesc și dialog intercultural; mitocritică ș.a.

Institutul de Filologie ○

Ins

Șleahțițchi Mihail. *Tratat de analiză structurală a reprezentărilor sociale*. Chișinău: Știința, 2016. 224 p.

Monografia oferă o viziune sistemică asupra procesului de analiză structurală a reprezentărilor sociale. Este pentru prima oară când în spațiul științific autohton se întreprinde tentativa de a aduna laolaltă numeroase și variate luări de poziție cu referire la modul în care urmează să fie organizată și desfășurată examinarea „teoriei simțului comun” (S. Moscovici). Abordările se fac din perspectiva schimbărilor semnificative care se produc în ultimul timp în cadrul psihosociologiei și a faptului că reprezentările sociale sunt asociate, din ce în ce mai des, cu „elementul central și comun tuturor științelor socio-umane” sau cu „factorul care ne ghidează în modul de a numi și de a delimita diferitele aspecte ale realității noastre zilnice, în modul de a le interpreta, de a decide asupra lor și, când e cazul, de a lua o poziție față de ele și de a apăra această poziție”.

Universitatea de Stat din Moldova; Universitate de Stat „Alecu Russo” din Bălți

INDICATORII DE REZULTAT ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL

24

În domeniul etnologic au fost introduse în circuitul științific date noi privind relațiile interetnic, cercetarea și valorificarea patrimoniului etnocultural al Republicii Moldova; au fost stabilite metodologii esențialmente noi privind armonizarea relațiilor interetnice și dezvoltarea societății în ansamblu;

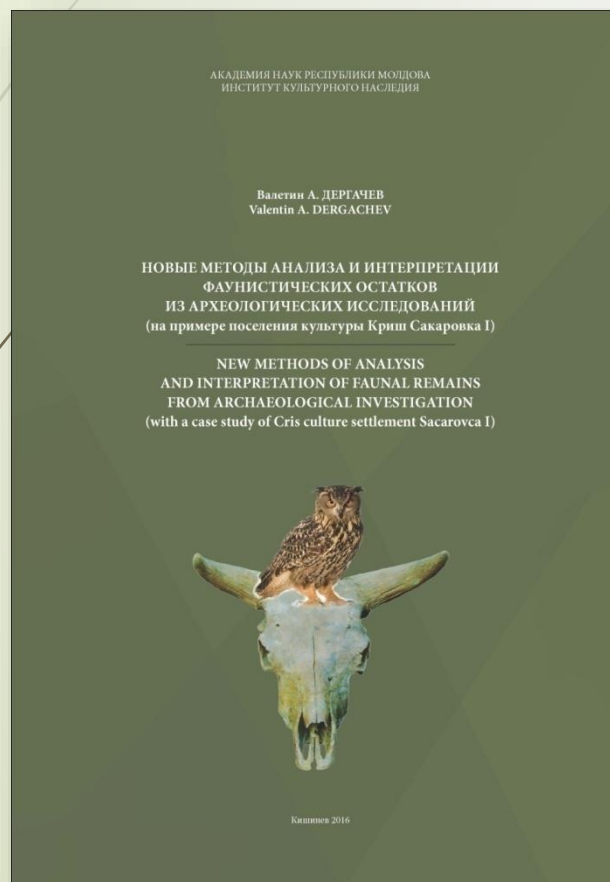
În domeniul artelor au fost cercetate aspecte multidimensionale ale patrimoniului muzical, teatral și cinematografic; a fost analizată contextualizarea europeană a creației muzicale plurale și a acelei componistice; a fost cercetată aria tematico-stilistică a dramaturgiei; au fost efectuate cercetări ce țin de perioadele medievală, modernă și contemporană, fiind identificate noi atribuții, punerea în circuit a unor compartimente referitor la urbanism și arhitectura ecleziastică medievală, fiind studiată arta modernă și contemporană din secolele XIX–XX, comune pentru arealul bizantino-balcanic și al Europei de Est.

A fost analizată prezentarea patrimoniului cultural în Curriculum și manualele de *Istorie*, editate în URSS, în Republica Moldova și România, a celor de *Educație civică* pentru liceu, precum și a Curriculum-ului pentru cursul opțional *Educație interculturală*, Curriculum-ul pentru cursurile opționale *Educație moral-spirituală*, *Istoria, cultura și tradițiile poporului rus*, s-a constatat că acestea cuprind puține informații referitoare la patrimoniul material și imaterial, mobil și imobil național și universal.

A fost elaborat și aplicat chestionarul *Receptarea culturii naționale și universale de către elevii de la treapta învățământului liceal*; au fost identificate mai multe căi de soluționare a problemelor privind valorificarea patrimoniului la treapta învățământului preuniversitar.

Au fost analizate aspecte istorico-demografice și genealogice, prin valorificarea surselor inedite din fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova; au fost identificate cauzele conservării elementelor de autonomie administrativă lărgită în Polonia și Finlanda și limitarea autonomiei administrative în Basarabia; au fost analizate trăsăturile generale și evidențiate aspectele particulare ale organizării administrației urbane ale provinciilor din partea europeană anexate la Imperiul rus la începutul secolului XIX: Finlanda, Polonia și Basarabia.

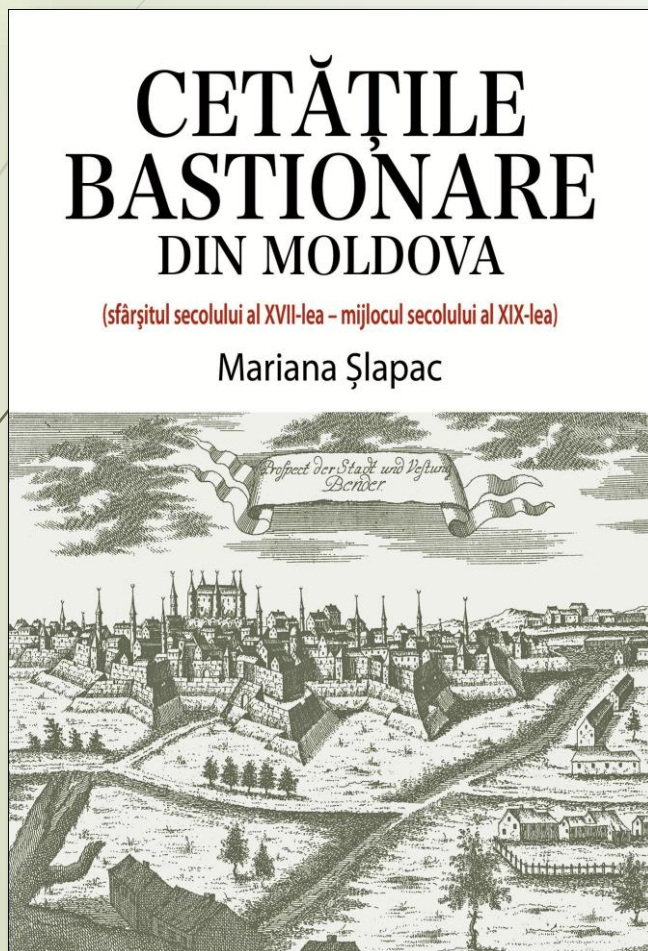
Дергачев В. «Новые методы анализа и интерпретации фаунистических остатков из археологических исследований (на примере поселения культуры Криш Сакаровка I)», Chişinău: Tipografia Centrală, 2016

Lucrarea poartă un caracter interdisciplinar, teoretico-aplicativ și inovațional. Ține de domeniul arheologiei, arheozoologiei, culturologiei și istoriei vechi. Este structurată în două părți componente: teoretico-metodologică și aplicativă. Au fost reconstituite și elucidate mai multe aspecte ale vieții social-economice și culturale din perioada neoliticului (mil. 6 a. Chr.), în special: particularitățile sedimentării complexului animalier (domestic și de vânat) în spațiul de habitat, deosebiri sau specializările familiale în domeniul vităritului și, respectiv – vânătorii, consumul masei biologice, precum și a unor aspecte specifice procesului de arheologizare a resturilor faunistice (problema tafonomiei, utilizării materialului osos etc.).

Institutul Patrimoniului Cultural

**Mariana Șlapac. *Cetățile bastionare din Moldova*
(sfârșitul secolului al XVII – mijlocul secolului al XIX-lea).
Chișinău: ARC, 2016, 372 p.**

Monografia acoperă o lacună informativă din domeniul arhitecturii militare medievale târzii. Obiectul de studiu îl constituie fortificațiile de tip bastionar la Hotin, Suceava, Soroca, Chișinău, Bender (Tighina), Akkerman (Cetatea Albă, Belgorod), Palanca, Ismail, Reni, Tiraspol ș.a. Lucrarea constituie un studiu interdisciplinar, în care au fost valorificate mai multe documente inedite, descoperite în arhivele, muzeele și bibliotecile din Republica Moldova, Rusia, Ucraina, Austria, Polonia, Estonia ș.a., precum și din colecții private.

Violina Galaicu, *Filonul bizantin în cultura muzicală națională. Dimensiuni și etape ale valorizării din vechime până în pragul modernității*. Chișinău, Cartier, 2016

Monografia ia în dezbateră destinele artei sonore de resursă bizantină în spațiul carpato-danubiano-pontic. Se evidențiază punctele nodale ale parcursului istoric al muzicii bizantine în arealul românesc, diversificarea ei sonală, promotorii și reprezentanții de marcă, florilegiile de cântări și creațiile de referință.

Institutul Patrimoniului Cultural

28 **Dolghi Adrian. *Istorie și politică în comunism (1917–1965). Cazul R(A)SS Moldovenești. Chișinău: Pontos, 2016. (Tipografia „Bons-Offices”). 298 p.***

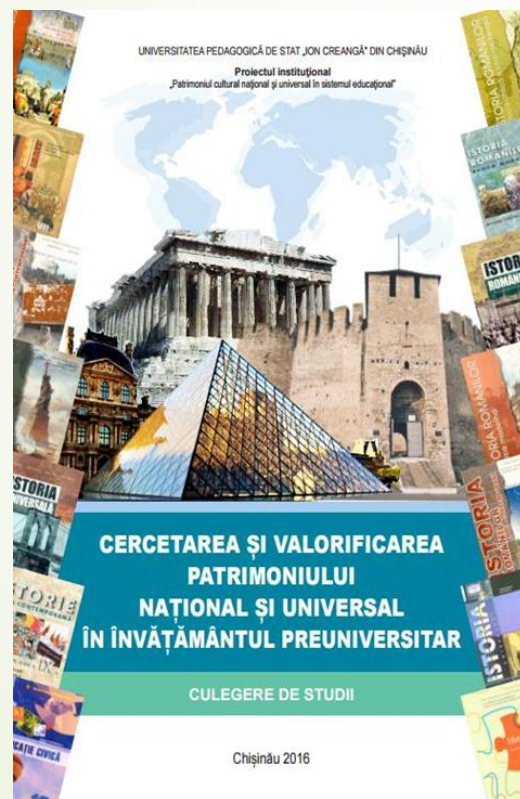
Lucrarea demonstrează că identitatea națională a moldovenilor a fost formată prin studierea unei istorii falsificate, propaganda ideologiei utopice marxiste în rândul populației din RSSM – în sistemul educațional și de cercetare. Este elucidat modul în care istoria națională a fost integrată în cadrul istoriei URSS, ca parte componentă a unui spațiu istoric diferit de cel românesc și european.

Institutul Patrimoniului Cultural

CERCETAREA ȘI VALORIFICAREA PATRIMONIULUI NAȚIONAL ȘI UNIVERSAL ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR. Culegere de studii.

Chișinău: S. n., 2016 (Tipogr. „Garamont Studio”), 2016. 175 p.

Prezenta culegere cuprinde comunicările participanților la două acțiuni științifice: masă rotundă „*Patrimoniul cultural în sistemul educațional: între teorie și practică*”, 12 noiembrie 2015 și conferința științifică cu genericul “*Valorificarea patrimoniului în sistemul învățământului preuniversitar*”, 22-23 aprilie 2016. Autorii articolelor au analizat diverse aspecte ale prezentării, cercetării și valorificării patrimoniului la treapta de gimnaziu și liceu. Un accent mare a fost pus pe analiza Curriculum-ului și manualelor la disciplinele de bază: *Istoria, Educația civică, Educația muzicală, Educația artistică*, precum și la cursurile opționale: *Educația interculturală, Istoria, cultura și tradițiile poporului rus, Educația moral-spirituală* etc. Au fost examinate variate modalități de promovare a educației patrimoniale prin activități extracurriculare.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

INDICATORII DE REZULTAT ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN DOMENIUL STUDIILOR ENCICLOPEDICE

30

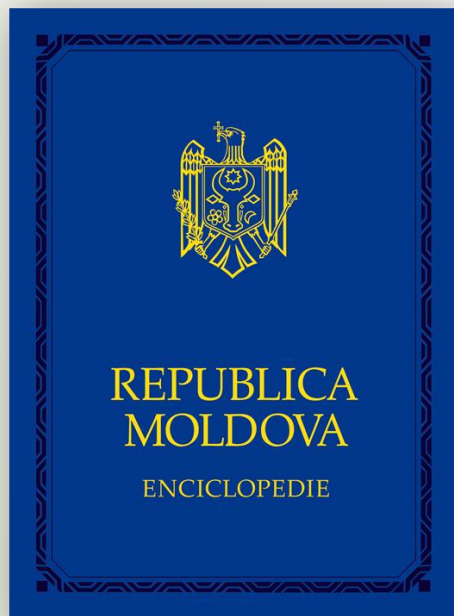
Au fost elaborate, editate sau date în tipar lucrările:

- ▶ *Republica Moldova. Enciclopedie*. Ediție specială consacrată aniversării a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova;
- ▶ *Enciclopedia Moldovei*. Vol. I;
- ▶ *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova*;
- ▶ *Republica Moldova – 25 ani. Repere istorice. Istoria științei*;
- ▶ „*Limba noastră-i o comoară...*”: *Lecturi academice de Ziua Limbii Române, 2005-2016*;
- ▶ *Nicolae Juravschi, dublu campion olimpic sau campionul invincibil*;
- ▶ *Membru de onoare Ion Petrescu. Biobibliografie*;
- ▶ *Lista lucrărilor publicate și a titlurilor de protecție obținute de comunitatea științifică din Republica Moldova în anul 2015*;
- ▶ *Ecologia, stresul, adaptarea: buletin tematic. Fascicolul 20*;
- ▶ *Știința în Moldova: buletin tematic. Fascicolul 8*;
- ▶ *Istoria Bazei AȘ URSS în anii 1946-1949. Studii, documente, materiale*;
- ▶ *Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor : (economie, societate, politică, cultură, istoria științei) : în onoarea profesorului Demir Dragnev*;

A fost elaborat conținutul textual și editată pagina web aniversară *Moldova-25* (<http://moldova25.md/>).

***Republica Moldova: Enciclopedie.* - Ediție enciclopedică / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut); responsabil de ediție: Țăruș D.; bibliografi: Vasilache R., Slutu-Grama C. [et al.] – ediție specială, 2016, 828 p., ISBN - 978-9975-3089-0-8;**

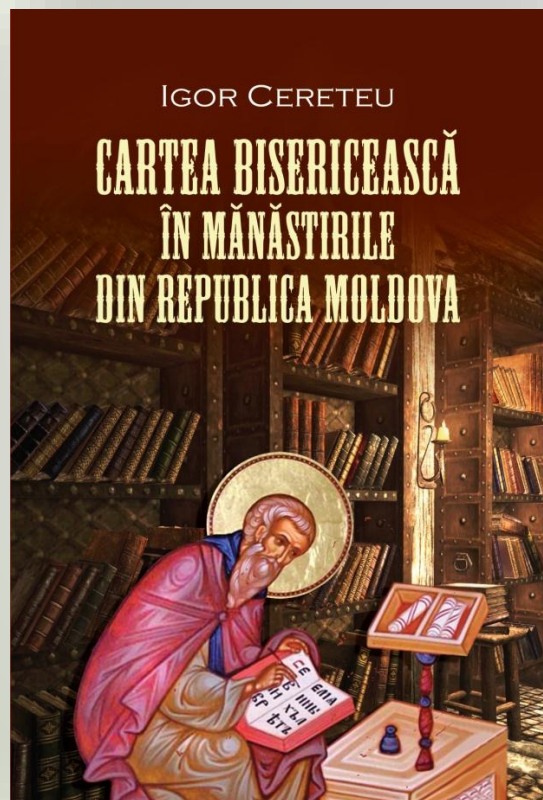
Republica Moldova: Enciclopedie. - Ediție enciclopedică / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut); responsabil de ediție: Țăruș D.; bibliografi: Vasilache R., Slutu-Grama C. [et al.] – ediție specială, 2016, 828 p., ISBN - 978-9975-3089-0-8;

Colectiv de autori;

Ediție enciclopedică consacrată aniversării a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, care constituie o descriere complex și profundă a Republicii Moldova.

Biblioteca științifică Centrală „A. Lupan”-Institut

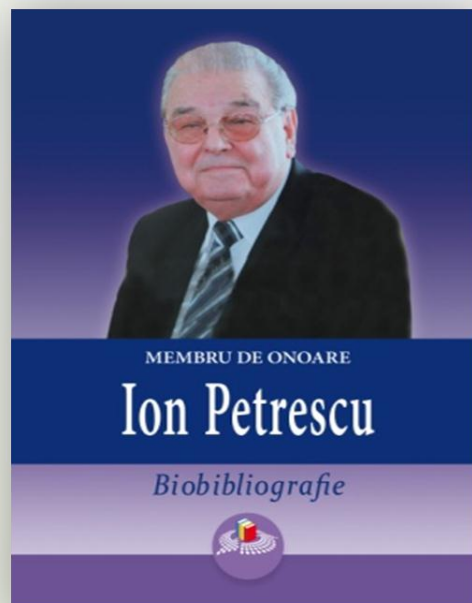
Igor CERETEU. *Cartea bisericească în mănăstirile din Republica Moldova. Ediție enciclopedică* - monografie / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală "Andrei Lupan" (Institut), Institutul de Istorie, 2016, 472 p.

Această carte este prima încercare de catalogare a cărților vechi din bibliotecile mănăstirilor din Republica Moldova. Au fost descrise 655 de exemplare de carte bisericească, cercetate în bibliotecile mănăstirilor din Republica Moldova în perioada 2011-2013. Cărțile din repertoriu au fost tipărite în perioada 1697-1916 în diferite centre din spațiul istoric românesc și din afara lui. Au fost cercetate bibliotecile mănăstirilor: Vărzărești, Curchi, Hârbovăț, Hâncu, Saharna, Răciula, Frumoasa, Hârjauca, Rudi, Suruceni, Noul Neamț, Zloți, Cociulia, Ciuflea, Hirova, Tabăra, Briceni, Negrea, Chistoleni, Sf. Andrei de la Durlești, Butuceni, Cușălăuca, Țigănești, Nicoreni.

Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”-Institut

Membru de onoare Ion Petrescu: Bibliografie - monografie / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2016, 308 p.

Responsabil de ediție: Aurelia HANGANU, dr. hab. conf. univ., secretar științific general al Academiei de Științe a Moldovei, coordonatorul volumului: Ion Valer XENOFONTOV, dr., conf. univ., cercetător științific coordonator, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut); redactor științific: Constantin MANOLACHE, dr. hab., conf. univ., director, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut); bibliograf: Ion PETRESCU;

S-a pus în circuitul informațional biografia și bibliografia științifică complexă a protagonistului.

Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”-Institut

Demir DRAGNEV, Constantin MANOLACHE, Ion Valer XENOFONTOV, *Republica Moldova- 25 de ani. Repere istorice. Istoria științei – culegere tematică* / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut), 2016, 160 p.

Lucrarea este elaborată în legătură cu prilejul sărbătoririi a 25-a de ani de la proclamarea independenței Republicii Moldova, 70 de ani de la crearea primelor instituții academice de cercetare și 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei. Ea este o culegere științifico-didactică, care include, în versiune comprimă, informații despre elementele simbolice ale statului, datele generale, personalitățile care au condus Republica Moldova, membrii Academiei de Științe a Moldovei, fiind un tabel cronologic referitor la principalele evenimente din viața publică a Republicii Moldova.

Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” (Institut)

INDICATORII DE REZULTAT ȘTIINȚIFIC AI ACTIVITĂȚII DE CERCETARE ÎN DOMENIUL MUZEOLOGIEI

35

Cercetarea colecțiilor de patrimoniu – arheologie, fotografie de epocă, icoană, arme, acte și documente din diverse perioade istorice – a oferit noi date și informații care au permis îmbunătățirea tematică și artistică a expoziției permanente și crearea unor noi expoziții temporare în scopul satisfacerii doleanțelor și nevoilor publicului vizitator.

Au fost stabilite, analizate și structurate criteriile de evidență a publicului muzeal pe parcursul existenței muzeului ca instituție publică și au fost stabilite categoriile de public pentru instituția muzeală contemporană din Republica Moldova, ceea ce va contribui la identificarea și lansarea unor noi modalități de acces a publicului la patrimoniul muzeal.

În cadrul investigațiilor arheologice de la situl istoric Tabăra regelui suedez Carol al XII-lea de la Varnița au fost identificate resturile fundației unui edificiu din piatră care în baza analizelor comparate a surselor arheologice, a izvoarelor scrise, a planurilor și schițelor de epocă a fost stabilit că este vorba de Cancelaria regelui Suediei Carol al XII-lea, care a funcționat în cadrul Taberei regelui de la Varnița, în perioada 1711-1713. Monumentul a fost conservat și urmează a fi lansat în circuitul public în mai 2017.

În arhivele din Polonia (Varșovia, Poznan) și Rusia (Sankt-Petersburg, Moscova) au fost descoperite documente noi, autentice din secolul al XVIII-lea - testamentele Mariei Cantemir din 1725 și din anul 1757, scrisori testamentare, diverse acte personale, toate prezintă o valoare inestimabilă care va contribui la elucidarea diverselor mituri și abordări cu privire la familia Cantemir și a urmașilor ei.

A fost fundamentată științific și asumată ca program de cercetare etnoecologia muzeală, prin reconsiderarea viziunii asupra culturii populare ca o cultură ecologică, care însumează experiențele de viață pre-capitaliste și post capitaliste.

A fost reconfigurat demersul etnografiei deportărilor pentru a se pune în valoare capacitatea de adaptare și de supraviețuire a unor modele culturale în condiții extreme.

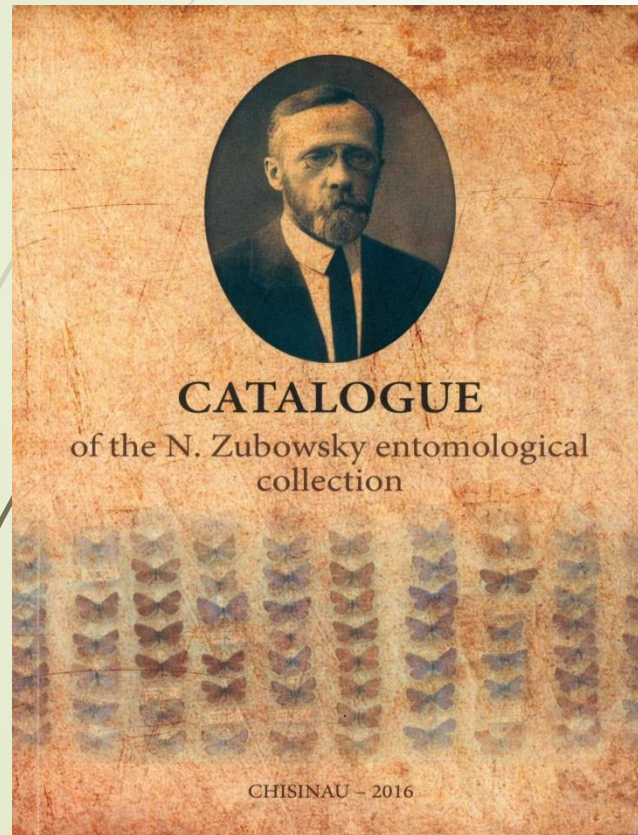
A fost repertoriată și evaluată colecția muzeala de cămăși cu altiță – cea mai reprezentativă piesă a costumului popular femeiesc, – au fost reconstituite principalele etape de evoluție, a fost determinat specificul local al acestei piese în spațiul de la est de Prut și de Nistru, au fost relevate contribuțiile locale la constituirea acestui simbol național ce tinde spre recunoaștere mondială.

A început realizarea demersului de internaționalizare a patrimoniului cultural reprezentat de jocul național Oina și variantele lui, prin atestarea denumirilor, particularităților locale, comunităților purtătoare de patrimoniu și stabilirea viabilității acestei practici în localități.

DERJANSCHI, V.; BABAN, E.; CALESTRU, L.; STAHI, N.;
ȚUGULEA, C., *Catalog of the N. Zubowsky entomological collection*.
Ch.: Bons Offices, 2016

Lucrarea este consacrată Colecției Entomologice, creată de Nicolae Zubowsky (1867-1943), care este cea mai veche și valoroasă colecție entomologică din Republica Moldova.

Registrul include 1774 specii din 107 familii și 5 ordine. Pentru fiecare specie sunt menționate sinonimele, numărul cutiei de depozitare, locul și data colectării, informația cu privire la numărul de exemplare. În total Registrul conține 86 fișe (egal cu numărul de cutii) în care sunt păstrate 10 753 exemplare de insecte. Colecția include 10 cutii de Orthoptera (cosașii, lăcustele, etc.), apoi urmează ordinul Lepidoptera (fluturii), dislocat în 60 cutii și finalizează colecția ordinul Coleoptera (gândacii) cu 16 cutii. Lucrarea se încheie cu indicele denumirilor de specii, familii și ordine și Bibliografia lui N. Zubowsky. Registrul colecției lui N. Zubowsky este o lucrare științifică de amploare, realizată grație colaborării Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală cu Laboratorul de Entomologie al Institutului de Zoologie al AȘM, care va contribui la punerea în valoare, promovarea și aprecierea colecției atât în plan național, cât și internațional.

Romeo CEMÎRTAN. *The landscape reserve Țipova /*
Ландшафтный заповедник Ципова. Chișinău, 2016.

Este o prezentare într-un limbaj accesibil a tuturor monumentelor culturale și naturale aflate pe teritoriul Țipovei, care face parte din Muzeul Țipova –Saharna și este filiala Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. Pentru prima oară în literatura de specialitate sunt abordate monumente mai mult sau mai puțin cunoscute sub forma unor rute prin împrejurimile Țipovei care devine tot mai atractivă diverselor categorii de vizitatori datorită peisajului cultural expresiv și multitudinii de mărturii istorice ale intervenției factorului antropic în cadrul natural. Redactarea lucrării în limbile engleză și rusă demonstrează gradul de solicitare și va facilita accesul publicului la cunoașterea acestui patrimoniu.

ALȚI INDICATORI DE ACTIVITATE

38

Organizații instituționale / de profil	Manifestări șt. organizate: naționale/ cu part. intern./ internaționale	Publicații științifice naționale/ Internaționale
Institutul de Filologie	12/3/1	502/77
Institutul de Istorie	10/5/3	182/84
Institutul Patrimoniului Cultural	7/2/1	392/75
Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” - Institut	1/2/-	33/10
Muzeul Național de Istorie a Moldovei	5/-/1	55/39
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală	3/2/-	25/24
Universitatea de Stat din Moldova	3/2/2	81/62
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău	-/- /1	27/2
Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți	4/-/-	27/10
Universitatea Academiei de Științe a Moldovei	-/-/-	6/-
TOTAL	45/16/9	1330/383

Conferința științifică Internațională „Istoria și istoricul: Alexandru V. Boldur – 130 de ani de la naștere; Leonid Boicu – 85 de ani de la naștere”. Chișinău, 2 iunie 2016. Institutul de Istorie.

Recunoașterea rezultatelor științifice în plan național și internațional

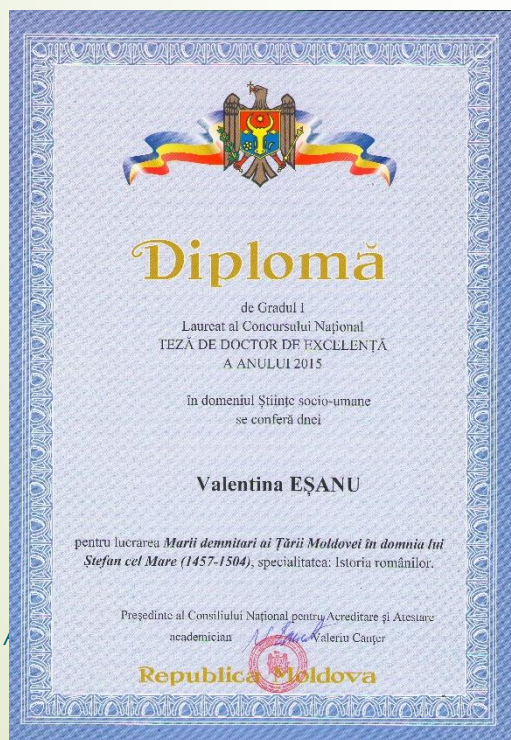
40

Calitatea activității de cercetare a fost apreciată atât la nivel național, cât și la nivel internațional. În anul 2016 membrii SȘUA au fost distinși cu o serie de premii importante:

1. Acad. Mihai Cimpoi, Premiul Opera Omnia la Festivalul „Toamna Bacoviana”, ediția a VI-a, Bacău, România;
2. Acad. Ion Druță, Premiul CSI „Звезды содружества”;
3. Dr. habil. Victor Țvircun, Premiul Național al Republicii Moldova, pentru cercetările din domeniul cantemirologiei,
4. Dr. habil. Andrei Țurcanu, Premiul Național al Republicii Moldova, pentru cercetările de istorie literară și creația poetică;
5. Dr. habil. Gheorghe Cojocaru, Premiul „A. D. Xenopol” al Academiei Române, pentru lucrarea „Dezghețul” lui Hrușciiov și problema Basarabiei”;
6. Dr. habil. Constantin Manolache, Premiul Statului Major General al Armatei Române, pentru lucrarea „Organismul militar al Republicii Molodva”;
7. Dr. habil. Alexandru Burlacu, Premiul AȘM „Grigore Vieru”, pentru cartea „Poetii și trandafirul”;
8. Dr. habil. Aliona Grati, Premiul Institutului Cultural Român pentru cartea „Cronici în rețea: metaliteratura.net”;
9. Dr. Maria Șleahtițchi, Premiul pentru literatură „Constantin Stere” al Ministerului Culturii al Republicii Moldova, pentru cartea „Romanul Generației '80”;
10. Dr. Ivan Duminiță, Premiul Național pentru Tineret al Ministerului Tineretului și Sportului al Republicii Moldova;

ASPECTE ALE RECUNOAȘTERII REZULTATELOR OBȚINUTE PE PLAN NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Dr. habil. Gheorghe Cojocaru,
Premiul A. D. Xenopol al
Academiei Române

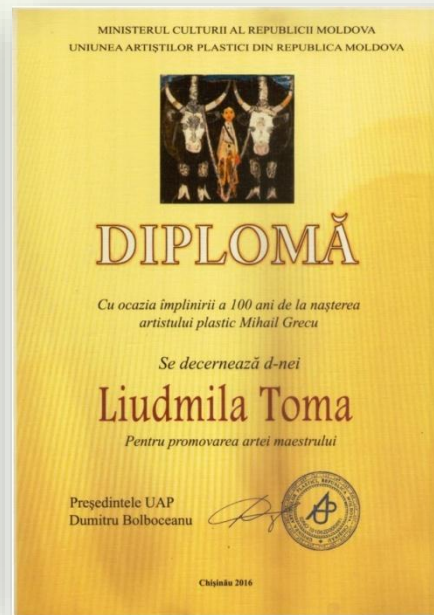
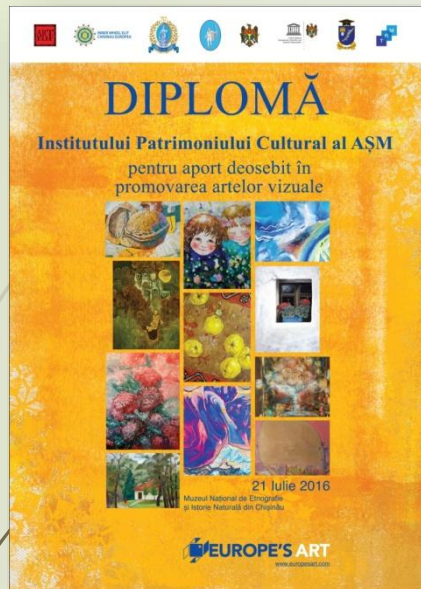
Dr. Valentina Eșanu,
Diploma de Gradul I pentru
teza de doctor de excelență, susținută
în 2015

Recunoașterea rezultatelor științifice în plan național și internațional

11. Dr. habil. Victor Țvircun, Titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din mun. Chișinău;
12. Dr. Ina Negrescu-Babuș, Premiul Internațional de Excelență pentru Româanism la Gala Internațională a Premiilor de Excelență DEMOS 2015, Târgu Neamț, România, 2 aprilie, 2016;
13. Dr. Ludmila Toma, Medalie comemorativă „100 ani de la nașterea Artistului Plastic Mihai Greu”;
14. Dr. Valentina Eșanu, Diploma de Gradul I a CNAA, pentru teza de doctor de excelență, susținută în 2015;
15. Dr. Adrian Dolghi, Premiul Municipal pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii;
16. Dr. Natalia Procop, Premiul Municipal pentru Tineret în domeniul artelor ș.a.
17. Dr. în științe politice Ion Duminica, conferențiar cercetător specialitatea 612.01 – Etnologie,
18. Dr. în istorie Lilia Dergaciova, conferențiar cercetător specialitatea 613.01 – Arheologie.
19. Dr. habil. Victor Ghilaș. Titlul Maestru în Arte;
20. Dr. habil. Victor Ghilaș, Medalia „Dimitrie Cantemir”;
21. Dr. habil. Oleg Levițki, Meritul Academic;
22. Dr. Svetlana Reabțeva, dr. Elena Nagacevski, Diploma de Onoare a AȘM;
23. Compozitorul Constantin Rusnac, Doctor Honoris Causa al AȘM.

Aspecte ale aprecierii activității cercetătorilor

CONCLUZII

- Rezultatele științifice obținute în anul 2016 în domeniile umanistic și arte fac dovada faptului că obiectivele trasate au fost realizate integral.
- Activitatea SȘUA a fost orientată spre extinderea colaborării cu instituțiile de profil din Republica Moldova și de peste hotare. Au fost semnate un șir de contracte de colaborare științifică.
- A crescut calitatea și vizibilitatea activității științifice prin mărirea de șapte ori a numărului de articole publicate în reviste cu factor de impact (în 2015 - 2; în 2016 – 14).
- A crescut calificarea cadrelor angajate în cercetarea științifică. În 2016 au fost susținute de către angajații Secției 4 teze de doctor habilitat și 15 teze de doctor în științe.
- Au fost deschise cercetările în cadrul a trei proiecte din componența Programei de Stat la istorie;
- S-a extins implicarea cadrelor științifice în activitatea de coordonare a studiilor și cercetărilor doctorale.
- Angajații SȘUA au răspuns tuturor solicitărilor Administrației Publice Centrale de avizare a unui șir considerabil de acte normative și legislative.
- SȘUA s-a implicat plener în activitățile științifice dedicate unui șir de aniversări importante care au fost sărbătorite în anul 2016: 25 de ani de la declararea independenței Republicii Moldova; 70 de ani de la fondarea primelor instituții științifice în Republica Moldova; 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei etc.
- Cercetătorii din cadrul SȘUA au participat activ la promovarea științei și patrimoniului istorico-cultural la emisiuni și dezbateri Radio-TV.
- Ceea ce rămâne drept un subiect deschis managerii organizațiilor din cadrul Secției, dar și pentru cercetători ține de implicarea mai insistentă și mai eficientă în cercetările europene, inclusiv cu finanțare din partea Comisiei Europene.
- Totodată remarcăm că finanțarea deficitară este unul din impedimentele participării cercetătorilor de toate vârstele la întruniri științifice organizate în afara Republicii Moldova.

Prioritățile anului 2017:

- ▶ orientarea cercetărilor spre un impact mai accentuat asupra soluționării problemelor țării;
- ▶ monitorizarea instruirii prin doctorat ca a III-a treaptă a studiilor universitare, cultivând abordarea globală, adecvată condițiilor și necesităților societății contemporane;
- ▶ eficientizarea colaborării și cooperării științifice cu instituțiile de învățământ superior din țară și cu instituțiile de profil din străinătate prin acorduri, contracte de parteneriat, afilieri la organizații cu profil academic și/sau societăți științifice internaționale, schimb de personal academic etc.;
- ▶ obținerea unor rezultate științifice de vârf, competitive la nivel național și internațional, având ca scop creșterea vizibilității internaționale și transferul rezultatelor în societate;
- ▶ intensificarea eforturilor de identificare a unor surse alternative de finanțare a procesului științific și a infrastructurii de cercetare; perfecționarea metodelor și tehnicilor de cercetare, asociată organic cu efortul teoretic și metodologic de factură interdisciplinară;
- ▶ crearea oportunităților pentru creșterea profesională a cercetătorilor în domenii colaterale, prin organizarea activităților de formare și perfecționare privind managementul cercetării avansate, respectarea eticii științifice, drepturilor de autor, sporirea competențelor manageriale și îmbunătățirea capacităților de publicare științifică;
- ▶ promovarea activității editoriale prin ridicarea calității materialelor publicate în ediții cu impact; sporirea antrenării cercetătorilor în colectivele de autori și recenzenti din afara țării;
- ▶ participarea la concursurile lansate de Guvernul Republicii Moldova pentru editarea monografiilor (Ministerul Culturii, Ministerul Educației ș.a.);
- ▶ sporirea cooperării cu fondurile internaționale în vederea obținerii asistenței financiare și logistice pentru activitatea științifică;
- ▶ participarea la întruniri cu studenții și liceenii în vederea atragerii tinerilor în sfera cercetării științifice; sporirea activității interinstituționale în cadrul SȘUA;
- ▶ canalizarea economiilor din articolele salarului, regie și alte surse extra bugetare spre acoperirea cheltuielilor pentru deplasările de cercetare în teren (expediții arheologice, etnografice, folclorice) și pentru participarea la foruri științifice, la stagii de documentare;
- ▶ obținerea asistenței financiare alocate de instituții din exteriorul Republicii Moldova pentru finalizarea reparației capitale a sediului Institutului Patrimoniului Cultural de pe str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, nr. 35.

Raportul a fost elaborat în baza rapoartelor instituționale prezentate în ședința Adunării Generale a Secției Științe Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei (proces-verbal nr. 1, din 24 ianuarie 2017)

Le aducem mulțumiri tuturor colaboratorilor SȘUA pentru activitatea desfășurată în anul 2016 și le urăm succese în anul 2017.

Vă mulțumim pentru atenție.